

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi Ödülü sahibidir. Son kitabı The Price of Inequality How Today's Divided Society Endangers our Future - Eşitsizliğin Bedeli: Günümüzün Bölünmüş Toplumu Geleceğimizi Nasıl Tehdit Ediyor ismini taşımaktadır.

JOSEPH E. STIGLITZ

Afrika'nın Doğu Asya'dan alacağı dersler

1-3 Haziran 2013 tarihleri arasında yapılacak **Afrika'nın Kalkınması İçin Tokyo Uluslararası Konferansı**'nda, Sahra Altı Afrika denilen ve yoksulluğun istisna değil, neredeyse kural olduğu bir bölgenin varlığı anımsanacak.

Japonya, 1-3 Haziran 2013 tarihleri arasında Afrika'nın Kalkınması İçin Tokyo Uluslararası Konferansı'nın (TICAD) beşinci toplantısına ev sahipliği yapacak. Dünyanın geri kalanı Avrupa'nın ekonomik sancularına, ABD'nin geçirdiği politik felce ve Çin'de ve diğer gelişen pazarlarda büyümenin yavaşlamasına kafayı takmışken, nihayet bu toplantıyla Sahra Altı Afrika denilen ve yoksulluğun istisna değil, neredeyse kural olduğu bir bölgenin varlığı anımsanacak.

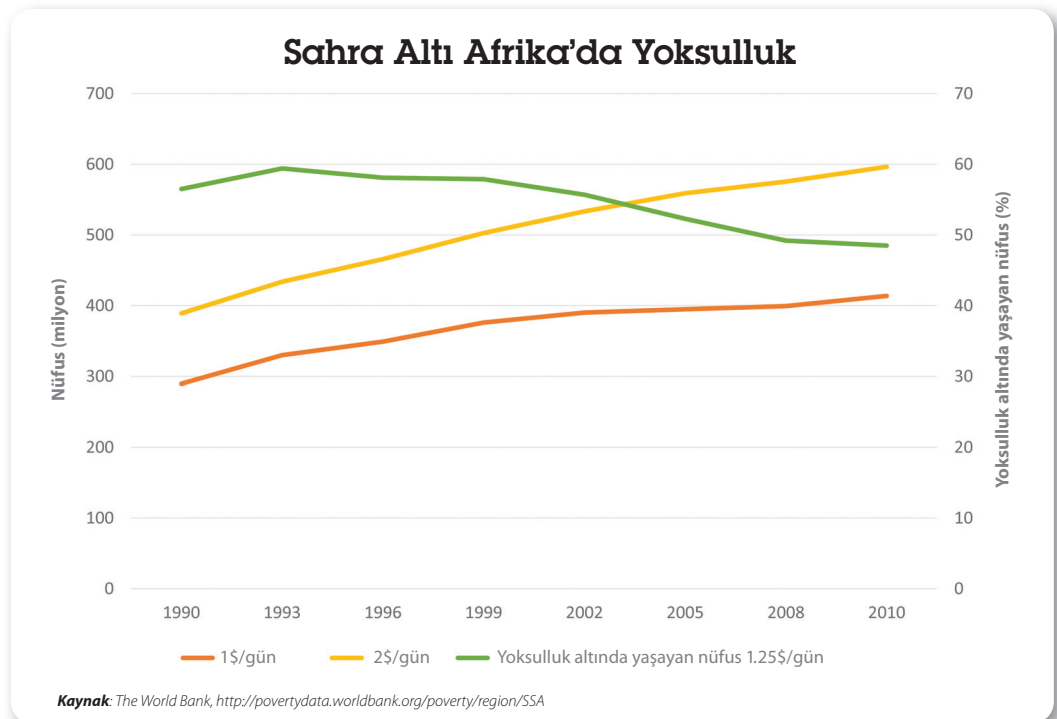
1990 ile 2010 yılları arasında Sahra Altı Afrika'da yoksulluk içinde (günlük 1,25 dolar) yaşayanların sayısı 300 milyonun altındaki bir seviyeden neredeyse 425 milyona yükseldi. Günlük 2 doların altında bir gelire yaşayanların sayısı ise yaklaşık 390 milyondan 600 milyona çıktı. Yine de, yoksulluk içinde yaşayanların oranı aynı

dönemde %57'den %49'a indi.

Gelişmiş ülkeler yardım veya ticaret için verdikleri sözleri ısrarla yerine getirmiyor. Ancak, 20 yıl süren ekonomik sıkıntının etkisinden hâlâ kurtulamayan Japonya, stratejik menfaatleri nedeniyle değil, maddi imkânlarla sahip olanların ihtiyacı olanlara yardım etmesi gibi samimi bir ahlaki gerekliliğe uyararak, sözünün arkasında aktif biçimde durmayı bir şekilde başardı.

Afrika'nın bugün karışık bir manzarası var. Bazı kayda değer başarılar elde edildi. 2007 ile 2011 arasında dünyanın en hızlı büyüyen ve 10 milyonun üzerinde nüfusa sahip 10 ülkesinden beşi Afrika'daydı ve bunların gelişiminin tek nedeni doğal kaynaklar değildi.

En yüksek performansı gösteren ülkeler arasında 2011 yılından önceki beş yıl içinde GSMH'nin yılda kabaca %10 arttığı Etiyopya ile

yıllık verimin 10 yıldan uzun bir süre boyunca %6'dan yüksek oranda arttığı Ruanda, Tanzanya ve Uganda sayılabilir. Ama bazı kaynaklar bugün Afrika'da Hindistan'dakinden daha fazla sayıda (yıllık geliri 20 bin dolardan fazla olan) orta sınıf aile olduğunu göstermekteyken, dünyanın en yüksek eşitsizlik seviyelerine sahip ülkeleri de bu kıtadadır.

AFRİKA YENİ SANAYİ POLİTİKALARI UYGULAMALI

Afrika'da yoksulların büyük bölümünün bel bağladığı tarımda işler pek de iyi gitmiyor. Hektar başına alınan verim hiç artmıyor. Güney Asya'daki %39'a ve Doğu Asya'daki %29'a kıyasla ekilebilir ve daimi tarlaların sadece %4'ü sulanabiliyor. Güney Asya'daki 90 kilograma ve Doğu Asya'daki 190 kilograma kıyasla Afrika'da gübre kullanım miktarı hektar başına sadece 13 kilogram.

En kötüsü de, makroekonomik durumlarını yoluna koymuş ve yönetimde ilerleme kaydetmiş ülkelerin bile yatırımı doğal kaynak sektörü dışına çekmede zorlanıyor olması.

Japonya'nın taahhüdü sadece maddi ve manevi destek bakımından değil, aynı zamanda Afrika'nın Doğu Asya'nın kalkınma deneyiminden ders alabilecek olması bakımından da özellikle önemlidir. Bu durum bugün, Çin'de artan maaşlar ve yükselen döviz kuruyla küresel karşılaştırmalı üstünlük ve rekabet üstünlüğü vurgulanırken özellikle konuyla ilgili olabilir.

İmalatın bir kısmı Çin'in dışına çıkacak ve Afrika'nın bunun bir bölümünü yakalama şansı var. Son 30 yıl içinde Sahra Altı Afrika'nın sanayisizleştiği düşünülürse bu durum özellikle önem kazanır. Aslında, 2000'lerin sonlarında (kısmen uluslararası finans kurumlarının mecbur bıraktığı yapısal uyum politikaları nedeniyle) gelişmekte olan Afrika ekonomilerinde imalatın GSMH'deki payı 1980'deki seviyesinin altındaydı. Ama imalattaki patlama kendiliğinden olmayacak. Afrika hükümetleri kendi ekonomilerini yeniden yapılandırmak için sanayi politikaları uygulamak zorunda.

Bu tür politikalar tartışmalı olagelmıştır. Hükümetin kazançlı tercihler yapmada becerikli olmadığını iddia edenler vardır. Kimisi de bir ülkenin patates çipsi üretmesiyle bilgisayar çipi üretmesi arasında bir fark olmadığını savunur. Her iki perspektif de yanlış yönlendirilmiştir. Bu tür politikaların amacı piyasalarda var olan, örneğin, bir endüstriyle ilgili becerilerin buna yakın endüstrilere de fayda sağlaması gibi önemli öğrenme dışsallıkları türündeki bilinen sınırlamaları ele almaktır.

AFRİKA ÜLKELERİ KALKINMA STRATEJİSİ GELİŞTİRMELİ

Endüstri politikalarının amacı bu dışsal ekonomileri tespit etmektir ve hükümetler bu bakımdan çok inandırıcı bir iş başarmıştır. ABD'de hükümet, 19. yüzyılda tarımı teşvik etti; Baltimore ve Washington arasında 1844 yılında açılan ilk telgraf hattına ve ilk kıtalararası hatta destek vererek telekomünikasyon devrimini başlattı, sonra da internet devrimini besledi. Ekonomiyi biçimlendiren şey altyapısı, yasaları ve yönetmelikleri (vergileştirme dâhil) ve eğitim sistemi aracılığıyla, kaçınılmaz biçimde hükümettir. Örneğin, ABD'nin vergi ve yolsuzluk yasaları ve serbestleştirme politikaları birleşerek aşırı büyümüş bir finans sektörünün oluşturulmasını başarıyla destekledi.

Kaynaklar bu kadar kıt olduğu için gelişmekte olan ülkelerin böyle bir israf yapma lüksü yoktur. Ekonomilerinin gelecekteki yönü ve kendi dinamik karşılaştırmalı üstünlükleri konusunda dikkatle düşünmek zorundalar.

Dünyanın en başarılı gelişen ülkeleri olan Doğu Asya'dakiler sadece bunu başardı ve alınacak dersler arasında hükümetlerinde bugünkü gelişmişlik ve yetenek derinliğinin olmadığı bir dönemde sanayi politikalarını nasıl yürüttükleriyle ilgili konular sayılabilir. Yönetimdeki zayıflıklar sanayi politikasının kullanımını değil ama araçlarını etkileyebilir.

Japonya'nın vereceği başka dersler de var. Eğitime, eşitliğe ve arazi reformuna verdiği önem dâhil kalkınma stratejisinin temel unsurları bugün Afrika'da daha da önemlidir. Doğu Asya'nın yarım yüzyıldan uzun zaman önce çarpıcı kalkınma dönüşümünü başlatmasından bu yana dünya önemli oranda değişti. Tarihteki, kurumlardaki ve koşullardaki farklılıklar politikaların yerel şartlara uydurulması gerektiği anlamına geliyor.

Ama Japonya'nın ve diğer Doğu Asya ülkelerinin neoliberal Washington Mutabakatı'nda önerilenden çok farklı bir rota izlediği kesin. Onların politikaları işe yaradı; Washington Mutabakatı'nın politikaları ise çoğu zaman acınası biçimde başarısız oldu. Afrika ülkeleri bu başarılar ve başarısızlıklarla, bunların kendi kalkınma stratejileri için ne anlama geldiği üzerinde düşünerek gerekli dersleri çıkaracaktır.

Japonya ve diğer Doğu Asya ülkelerinin neoliberal Washington Mutabakatı'nda önerilenden çok farklı bir rota izlediği kesin. Onların politikaları işe yaradı; Washington Mutabakatı'nın politikaları ise çoğu zaman acınası biçimde başarısız oldu. Afrika ülkeleri bu başarılar ve başarısızlıklarla, bunların kendi kalkınma stratejileri için ne anlama geldiği üzerinde düşünerek gerekli dersleri çıkaracaktır.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2013.
www.project-syndicate.org